CONCEPTUL DE ORIGINALITATE ÎN DOMENIUL CREAȚIEI ŞTIINȚIFICE

The Concept of Originality in the Domain of Scientific Creation

Mihaela Şt. RĂDULESCU[1]

Abstract

This paper analyses the concept of originality in scientific works and highlights the particularities of scientific creative work, deontological obligations characteristic of research and creative scientific activity as well as the complexity and the difficulty of the process of writing scientific texts. Criteria of originality of a scientific work and a contextual analysis of the notion of novelty are also presented. In addition, the paper illustrates the peculiarities of originality in the scientific domain.

At the same time, the paper presents the various meanings attributed to the idea of originality of an intellectual creation by indicating that its main defining mark is the imprint of the author's personality and by elucidating, as much as possible, the complicated concept of personal imprint, which marks an original intellectual creation. The paper also shows that originality concerns *the form of expression* – the result of the author's intellectual formation, form of intelligence, education, imagination, sensitivity, critical thinking and creative potential. Originality involves the author's *personal vision*, too, illustrated by the choices made in producing his work, establishing its structure, that is, the expression, the organization and the systematization of the intellectual creation, and does not refer to its ideatic content, which is considered to be a common good, therefore a free good, which exempts ideas from legal protection.

Keywords: originality, scientific creation, deontological obligations, imprint of the author's personality, plagiarism.

Prezenta lucrare aspiră să contribuie la atenuarea asimetriei frapante dintre, pe de o parte, atenţia periferică acordată până acum de cercetarea ştiinţifică temei originalităţii operei rezultate din creaţia intelectuală şi, pe de altă parte, rolului ei central, de condiţie a dobândirii protecţiei legale a drepturilor de autor al unei asemenea opere.

În cele ce urmează, vom prezenta diferite dimensiuni ale conceptului de originalitate în domeniul creaţiei ştiinţifice, cu referire îndeosebi la cea universitară din domeniul umanist.

1. Conceptul de originalitate şi protecţia juridică a operelor de creaţie intelectuală

Conceptul de originalitate a suscitat, de-a lungul timpului, opinii şi viziuni diferite, determinate de domeniul de apartenenţă – literar, artistic sau ştiinţific – al unei creaţii intelectuale, sub aspect juridic controversele fiind generate de legislaţia în domeniul proprietăţii intelectuale, neunitară pe plan internaţional.

Astfel, aşa cum arată Hélène Maurel-Indart (2011: 231), stabilind diferenţele între reglementările privind dreptul de autor din Franţa şi sistemul de *copyright* din Anglia şi Statele Unite, „în timp ce în dreptul francez originalitatea este o noţiune subiectivă, corelată cu amprenta personală a autorului*, copyright-ul* consideră o operă ca fiind originală atunci când nu este copiată dinaltă operă, chiar dacă este banală sau mediocră".

Deşi originalitatea constituie, în legislaţia română privind dreptul de autor şi

[1]Professor PhD,Thechnical University of Civil Engineering Bucharest,Department of Foreign Languages and Communication.

BDD-A25182 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:35 UTC)

drepturile conexe (Legea nr. 8/1996), o condiţie esenţială pentru protecţia juridică a unei opere, acest concept nu este definit, ci doar evocat de lege.

Astfel, Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe prevede în capitolul III, art. 7, pct. a) şi b):

> Constituie obiect al dreptului de autor operele originale de creaţie intelectuală în domeniul literar, artistic sau ştiinţific, oricare ar fi modalitatea de creaţie, modul sau forma concretă de exprimare şi independent de valoarea şi destinaţia lor, cum sunt:
> a) scrierile literare şi publicistice, conferinţele, predicile, pledoariile, prelegerile şi orice alte opere scrise sau orale, precum şi programele pentru calculator;
> b) operele ştiinţifice, scrise sau orale, cum ar fi comunicările, studiile, cursurile universitare, manualele şcolare, proiectele şi documentaţiile ştiinţifice.

În schimb, conform aceleaşi legi, nr. 8/1996, capitolul III,art.9, alin. 1, lit. a):

> nu pot beneficia de protecţia legală a dreptului de autor următoarele: ideile, teoriile, conceptele, descoperirile ştiinţifice, procedeele, metodele de funcţionare sau conceptele matematice ca atare şi invenţiile, conţinute într-o operă, oricare ar fi modul de preluare, de scriere, de explicare sau de exprimare.

Pentru a beneficia de protecţie în cadrul legii dreptului de autor, majoritatea specialiştilor români în proprietate intelectuală[2] consideră că o operă „trebuie să fie originală, să îmbrace o formă concretă de exprimare şi să fie susceptibilă de a fi adusă la cunoştinţa publicului", cum arată Ciprian Raul Romiţan (2007b:86-87).

Se cuvine precizat că elaborarea unei opere intelectuale originale presupune un *efort intelectual creativ* al autorului ei, concretizat în *forma* creaţiei sale, având un caracter unic, dat de *expresie*, care conferă originalitate operei faţă de restul operelor preexistente.

Aşadar, originalitatea priveşte forma de expresie şi structura operei – redarea, organizarea, sistematizarea creaţiei intelectuale şi nu conţinutul ei ideatic, care este socotit a fi bun comun, deci de liberă circulaţie. Ideile constituie doar materia primă, în timp ce creaţie înseamnă transpunerea lor în operă, operaţie lungă şi grea. Referitor la această activitate complexă, Ion Moraru (1995: 88) arată că „ideile se cer strunite, disciplinate, verificate, şlefuite, nuanţate, ordonate după rigorile şi prin mijloacele proprii fiecărui creator… Ideea se modelează, se îmbogăţeşte, se aprofundează şi se redimensionează continuu, în şi prin activitatea de transpunere a ei în operă". Se cuvine adăugat că, pe lângă numeroase calităţi intelectuale şi cunoştinţe specifice fiecărui gen de creaţie, munca

[2] Yolanda Eminescu, *Dreptul de autor, Legea nr. 8 din 14 martie 1996, comentată*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1997, pp. 76-77; Viorel Roş, *Dreptul proprietăţii intelectuale,* Editura Global Lex, Bucureşti, 2001, p. 79; Viorel Roş, Dragoş Bogdan, Octavia Spineanu Matei, *Dreptul de autor şi drepturile conexe,* Editura All Beck, Bucureşti, 2005, p. 98; Aurelian Ionaşcu, Nicolae Comşa, Mircea Mureşan, *Dreptul de autor în R.S.R.,* Editura Academiei, Bucureşti,1969, pp. 76-79; Constantin Stătescu, *Drept civil. Contractul de transport. Drepturile de creaţie intelectuală. Succesiunile*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1967, pp. 58-59; Olimpiu Crauciuc, *Dreptul proprietăţii intelectuale. Dreptul proprietăţii industriale,* Editura Era, Bucureşti, 2000, p. 28; Dumitru Ogăşanu, *Dreptul proprietăţii intelectuale*, Editura Universităţii din Oradea, 2002, pp. 14-15 - citaţi de Ciprian Raul Romiţan(2007b:86-87).

BDD-A25182 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:35 UTC)

intelectuală creativă presupune şi un efort, care poate fi mult timp neproductiv, sursă de descurajări şi de reîncercări.

Consecința esențială a activității intelectuale creative care a generat un rezultat intelectual original este dobândirea protecţiei legale şi, implicit, a drepturilor de autor – patrimoniale şi morale.

Aşadar, esența acordării protecției legale operelor de creație intelectuală şi, implicit, autorilor lor, prin conferirea de drepturi de autor este în strânsă corelație cu *procesul de creație* în sine şi cu originalitatea *expresiei* operei create, ca rezultat al *efortului intelectual creativ*.

Alte categorii de opere protejate în cadrul dreptului de autor sunt enumerate în capitolul III,art. 8 din Legea nr. 8/1996:

> Fără a prejudicia drepturile autorilor operei originale, constituie, de asemenea, obiect al dreptului de autor operele derivate care au fost create plecând de la una sau mai multe opere preexistente, şi anume:
>
> a) traducerile, adaptările, adnotările, lucrările documentare, aranjamentele muzicale şi orice alte transformări ale unei opere literare, artistice sau ştiinţifice care reprezintă o munca intelectuala de creaţie;
> b) culegerile de opere literare, artistice sau ştiinţifice, cum ar fi: enciclopediile şi antologiile, colecţiile sau compilaţiile de materiale sau date, protejate ori nu, inclusiv bazele de date, care, prin alegerea sau dispunerea materialului, constituie creaţii intelectuale.

În schimb, nu pot beneficia de protecția legală a dreptului de autor, conform art. 9 pct. b) din aceeaşi lege, *textele oficiale* de natura politică, legislativă, administrativă, judiciară şi *traducerile oficiale* ale acestora.

2. Particularităţi ale muncii de creaţie ştiinţifică

2.1. Parcurgerea riguroasă a numeroase etape

Respectând principii fundamentale ale cercetării ştiinţifice, munca de creaţie ştiinţifică are particularităţile ei şi necesită, în general, un îndelungat efort de gândire, care implică rigoare şi disciplină intelectuală severă. Astfel, procesul de creație a unei lucrări ştiinţifice presupune utilizarea unei metodologii, documentare temeinică, muncă de analiză, comparare, ierarhizare, construire de ipoteze şi de demonstraţii, tratare de date, referențierea surselor selectate etc.

În consecinţă, elaborarea oricărei lucrări ştiinţifice – fie ea lucrare de licenţă, disertație, teză de doctorat sau carte – necesită parcurgerea a numeroase etape care presupun o îndelungată reflecție asupra tematicii şi conceperii lucrării, alcătuire de planuri, activitate intensă de cercetare documentară, ce însumează o muncă de căutare şi selectare bibliografică, precum şi numeroase lecturi şi evaluări ale acestora, ca şi activitate de redactare, cercetări de completare, noi redactări, corectare şi perfecționare a textului lucrării şi revizuirea lui sub toate aspectele pentru a transforma lucrarea în produs finit, redactare definitivă, stabilirea listelor finale, elaborarea anexelor, autoevaluarea lucrării, pregătirea susţinerii sau a publicării ei.

BDD-A25182 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:35 UTC)

Cercetări de psihologia creației au pus în evidență importanța parcurgerii unei etape intermediare, între documentare și redactare – anume reflecția asupra materialului „de construcție" disponibil, etapă care corespunde în euristică așa-numitei „incubații" a ideilor noi. Acestei reflecții, care se realizează, evident, și în cursul lecturii surselor, este recomandabil să i se rezerve un timp și după lectura lor, pentru a permite o prelungire și o aprofundare a analizei lor printr-un fel de inerție a gândirii aflată în mișcare. Un asemenea proces de reflecție, de incubație, de maturizare a ideilor este productiv numai dacă, după ce creierul cercetătorului este „îmbibat", chiar „saturat" cu ideile subiectului său, este lăsat să le tatoneze fără reguli, fără constrângeri, în cadrul unor peregrinări ale gândirii care se pot desfășura spontan în cursul oricăror activități, fie ele și de aparentă sau de reală destindere. Este, așadar, vorba de un fel de „gestație intelectuală" a cărei durată va fi mai mult decât compensată prin ușurința care se dobândește în redactare. Finalitatea acestei reflecții este conturarea tezelor și a argumentelor *pro* și *contra* lor.

2.2. Exigențe ale muncii de creație științifică

Pe lângă cunoașterea unor metode și a unor tehnici de muncă științifică, efortul de creație științifică presupune și, totodată, determină calități intelectuale și morale specifice. Astfel, în intenția de a configura conceptul și modelul personalității creatoare, o echipă de psihologi alcătuită din M. Bejat, M. Roco și I. Moraru a alcătuit un inventar care cuprinde 64 de factori de personalitate și ambientali implicați în creație și creativitate, dintre care menționăm: inteligenta superioară, mediul prielnic, înclinația de a munci din greu, capacitatea de efort, tenacitate, capacitatea de concentrare îndelungată asupra unui lucru (adică atenție stabilă, nu fluctuantă), flexibilitatea gândirii, spirit interogativ-investigativ, inițiativă, preferință pentru gândire abstractă, capacitate asociativ-combinatorie mare, spirit critic (Ion Moraru, 1995: 326-328), rigoare, spirit de sinteză etc. Probitatea intelectuală, respectul pentru adevăr, pentru ceea ce este evident și deschiderea la toate ideile și opiniile sunt, de asemenea, atribute tipice ale unui adevărat cercetător științific.

Însușirea unui *stil științific* – clar, precis, sobru, neutru, lipsit de judecăți definitive care, desființând dreptul de apel, cad în afara științei, ținând de dogmatism – constituie o altă specificitate a muncii științifice. Folosirea unui limbaj *explicit, riguros*, dens, logic, cu semnificații univoce și sensuri clare, precise, constituie de asemenea, exigențe ale scrierii științifice, diferențiind-o de ambiguitatea, plurivocitatea și deschiderea semantică proprii altor tipuri de limbaj, precum cel literar, de exemplu.

Totodată, apartenența unei lucrări la domeniul științei presupune recursul la un stil de gândire și de abordare *obiectivă* a subiectului, prin redactarea lucrării în limbaj teoretic și construcția unui text științific *logic, exact, dens, clar, concis* și *convingător demonstrat*.

Respectarea structurii specifice unei lucrări științifice – începând cu elementele preliminare, asigurarea, apoi, a tuturor părților componente ale textului științific, între care și concluzia, ca sinteză a aspectelor analizate, concluzie proporțională cu textul și neechivocă și terminând cu elaborarea aparatului de referință, note, liste bibliografice și rezumat – constituie, de asemenea, exigențe ale muncii de elaborare a lucrărilor științifice.

BDD-A25182 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:35 UTC)

Respectarea normelor de redactare este o altă obligație în elaborarea lucrărilor științifice, dat fiind că redactarea științifică nu este o operație absolut liberă, ci, dimpotrivă, este supusă unui mare număr de norme reprezentând convenții de scriere. Respectarea acestor norme academice de scriere nu este deloc facultativă, de vreme ce o lucrare alcătuită în disprețul lor este, în mod normal, respinsă.

2.3. Obligații deontologice proprii activității de cercetare și creație științifică

Este esențial că munca de cercetare și creația științifică incumbă *obligații deontologice* ale autorului, printre care și indicarea cu scrupulozitate a surselor din care împrumută idei, fie că sunt cărți sau articole ale altor autori, fie anuare statistice, rapoarte, albume, date cifrice, schițe, grafice, fotografii, hărți etc. Împrumutul de idei se poate realiza în modalități diferite, și anume fie prin citare, fie prin rezumarea sau parafrazarea unui text. Dar nici în acest al doilea caz, al reformulării perifrastice a unui text, utilizatorul nu este scutit de obligația de a indica, dacă nu locul exact de unde a preluat ideea, măcar numele autorului originar.

Cu privire la prima și cea mai uzitată dintre aceste modalități de împrumut de idei – *citarea* – trebuie știut *ce*, *cât* și *cum* să se citeze. Se poate preciza în primul rând că trebuie să se citeze idei pregnante, percutante, care fie că vin în sprijinul poziției teoretice a autorului care le folosește, părând să-i prelungească gândurile – și în acest caz evaluarea lor este oarecum implicită – fie că, dimpotrivă, contrazic poziția utilizatorului, și atunci trebuie supuse unei evaluări critice pentru a le compromite forța de convingere.

În mod tradițional, lungimea citatelor era limitată la maximum o pagină. Dar reglementări recente ale dreptului de autor conferă autorilor și editorilor prerogativa de a nu permite reproducerea vreunei pagini fără autorizarea expresă a lor. De aceea, citatele trebuie reduse la opt-zece rânduri de text (unii autori recomandă reducerea citatelor la maximum șapte-opt rânduri).

Cât privește *modul* în care trebuie realizată citarea, prima *obligație* este ca reproducerea să fie făcută *corect, cu fidelitate* și *onestitate*, atât în sensul redării *exacte* a textului, cât și în sensul *indicării precise* a sursei lui printr-o *referință bibliografică completă*. În afara obligației de *fidelitate* față de textul citat – chiar și față de erorile pe care le-ar conține – citarea necesită, așadar, respectarea și a altor obligații deontologice.

Astfel, Hélène Maurel-Indart (2011: 269) consideră că trebuie să fie respectate trei condiții pentru ca citatul să nu reprezinte un plagiat, și anume: „prezentarea între ghilimele, o lungime limitată, astfel încât să nu înlocuiască lucrarea citată, nici să-i facă concurență și, în fine, indicarea numelui autorului".

Cât privește lungimea citatului, el nu trebuie să depășească *10 rânduri* și trebuie să vizeze un scop *ilustrativ*, *exemplificativ* sau *critic*; atunci când se citează una sau mai multe pagini este necesară obținerea autorizării exprese de la deținătorul dreptului de autor.

Citatul trebuie scris *între ghilimele* sau, în eventualitatea unui citat mai *lung* de 3-4 rânduri, într-un paragraf separat, *cu litere mai mici* decât corpul lucrării și *detașat* de restul textului printr-un spațiu liber deasupra și dedesubt și retras față de marginea stângă a textului, *pentru a se ști exact ce și cât din text se restituie adevăratului autor*, de la care este împrumutat.

BDD-A25182 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:35 UTC)

Totodată, referința bibliografică a citatului trebuie să conțină indicarea *clară, corectă* și *completă* a sursei, adică *numele autorului* căruia îi aparține textul citatului și *datele de identitate* ale lucrării din care este extras – adică titlul, locul, editura și anul publicării, cu precizarea absolut obligatorie a *paginii/paginilor* la care se află citatul.

Respectarea acestor cerințe deontologice face parte din cultura științifică pe care școala și universitatea trebuie să o formeze și să o dezvolte sistematic.

Cât despre exigențele științifice privind lucrările de sfârșit de ciclu de studii universitare - lucrarea de licență, disertația, teza de doctorat - determinarea standardelor la care trebuie realizate nu este riguroasă, ceea ce face ca ele să fie de o mare diversitate, înscriindu-se între limite care merg până la cerințe severe.

Formularea exigențelor față de teze este, așadar, de o mare varietate. Astfel, în opinia lui Michel Beaud (2006: 11), „teza consacră aptitudinea pentru cercetare, pentru această muncă de „meșteșugar intelectual...", întrucât:

> în toate cazurile, ceea ce se așteaptă de la o teză, ca de la orice lucrare de cercetare, este un progres în cunoaștere: fie proiectarea unei lumini noi asupra unei probleme în dezbatere, fie reconstrucția unui corpus explicativ, fie aprofundarea unei analize asupra unui punct important. O teză trebuie să contribuie, chiar dacă este vorba de proporții modeste, la ameliorarea, la lărgirea sau la aprofundarea cunoașterii în domeniul pe care îl are în vedere (Michel Beaud, 2006: 71, citat de Mihaela Șt. Rădulescu, 2011: 83, *trad. autoarei*).

Cerințele de ordin calitativ impuse tezelor diferă însă mult în funcție de universitatea la care se susține și, în modul cel mai direct, de exigența manifestată de către conducătorul științific. Minimul a ceea ce se așteaptă însă de la toți autorii este o lucrare coerentă, documentată, care să răspundă la o problematică precizată în mod clar. Se știe că un mare câștig al elaborării unei teze este dobândirea gustului și chiar a plăcerii de a scrie.

În încheiere, se cuvine precizat că valoarea unei lucrări științifice nu este covariantă cu dimensiunea ei și, adesea, nici chiar cu cantitatea de muncă încorporată, ci depinde, între altele, de capacitatea de selecție, de spiritul critic dovedit în analiza, compararea, ierarhizarea și sintetizarea datelor.

2.4. Necesitatea cunoașterii și recunoașterii complexității și dificultății scrierii științifice

Rezultă, din ceea ce precede, complexitatea și dificultatea procesului de scriere a textelor științifice, ca și problemele ridicate de exprimarea prin scris, în care gândul se obiectivează mult mai pregnant decât prin vorbire.

Scrierea științifică este, așadar, o activitate complicată și anevoioasă, presupunând uneori chiar o adevărată suferință pentru construcția unui discurs coerent și obiectivat, în întregime fondat pe documente și, în același timp, atractiv și interesant. De aceea, nu este corect să se considere că tehnica scrisului poate fi prinsă din zbor. Regulile, procedeele și tehnicile elaborării unei lucrări științifice trebuie însușite de toți cei aflați în fața obligației de a elabora lucrări științifice. Ele se învață în cadrul cursurilor de metodologia cercetării științifice

BDD-A25182 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:35 UTC)

sau de tehnici de muncă ştiinţifică şi se perfecţionează prin lecturi specializate şi prin exerciţii (autodidaxia, inevitabilă, presupune, în acest caz, multă risipă de timp şi de energie, deci o eficienţă mai redusă).

În plus, ca rod al unui efort intelectual considerabil, o lucrare ştiinţifică necesită calităţi intelectuale şi morale deosebite, ca şi forme şi condiţii de muncă specifice (de documentare în biblioteci, de investigaţii pe teren sau în laborator, dotare tehnică corespunzătoare etc). De aceea, considerăm că munca ştiinţifică nu suscită tot respectul şi că noţiunea de *lucrare ştiinţifică* este *devalorizată* chiar prin reglementări juridice, atunci când, de exemplu, se consideră că unii deţinuţi, care, neavând cultură ştiinţifică, pot elabora, în condiţiile din închisori, lucrări „ştiinţifice" publicabile, cu scopul de a-şi diminua durata detenţiei, aşa cum prevede legea. Desigur, se poate admite că munca de concepţie intelectuală este posibilă şi în condiţii de detenţie, dar doar în cazul unor mari specialişti, altfel reprezentând o *subestimare,* dacă nu chiar o *discreditare* a calităţii de *autor* de *lucrări ştiinţifice.*

3. Criterii ale originalităţii unei lucrări ştiinţifice

3.1. Originalitatea ca amprentă a personalităţii autorului

Se admite larg că *originalitatea* unei opere este dată de *individualitatea* ei, iar individualitatea rezultă din faptul că poartă *amprenta personalităţii autorului.*

În domeniul ştiinţei, autorul creează opera prin efort de reflecţie, documentare, selectare, analiză, comparare, argumentare, exprimare în limbaj teoretic etc. Totodată, în creaţia ştiinţifică se exprimă formaţia intelectuală, forma de inteligenţă şi gradul de cultură, dar şi creativitatea, imaginaţia, sensibilitatea şi simţul critic ale autorului ei.

La această viziune – conform căreia *opera este originală în măsura în care poartă amprenta personalităţii autorului ei* – au aderat numeroşi specialişti în dreptul proprietăţii intelectuale, participanţi la dezbaterea conceptului de originalitate[3].

3.1.1. Structura – criteriu important în evaluarea originalităţii unei opere ştiinţifice

Cum ideile ştiinţifice însele sunt exceptate de la protecţie juridică, fiind considerate, pe bună dreptate, ca ingredient de liberă circulaţie al lucrărilor ştiinţifice, un criteriu important în evaluarea originalităţii unei opere ştiinţifice este *compoziţia* sau *structura*, adică ordinea în care sunt prezentate şi dezvoltate ideile. Aşadar, originalitatea nu se referă atât la conţinut, ci îndeosebi la modul de *structurare,* de *organizare* a conţinutului. Astfel, o lucrare ştiinţifică în care sunt conţinute *însemnări, note* şi *comentarii* ce au *caracter personal,* exprimând *opinii* şi *atitudini* ale autorului ei în privinţa unor aspecte importante ale tematicii abordate, poartă *amprenta* formaţiei intelectuale, a culturii şi a personalităţii creatorului ei.

Se admite, de asemenea, că şi *selecţia citatelor* poartă amprenta personală a autorului. După Hélène Maurel-Indart (2012: 61), alegerea citatelor este „susceptibilă de a fi considerată ca o intervenţie personală a cercetătorului". Astfel, în Franţa, de exemplu,

[3]În literatura română de specialitate, această viziune apare în lucrări semnate de Yolanda Eminescu, Viorel Roş, Ciprian Raul Romiţan etc.

BDD-A25182 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:35 UTC)

selecţia extraselor, a citatelor şi *ordonarea* lor în operă sunt protejate de Codul proprietăţii intelectuale. Protecţia lor, ca şi a *compoziţiei/structurii* unei opere, este firească, întrucât ele constituie indicii ale viziunii personale şi ale demersului creativ al autorului.

În consecinţă, întregul efort intelectual – de selectare, analiză, comparare, argumentare – realizat de autor, ca şi prezenţa unor comentarii, însemnări, note având *caracter personal*, care reflectă *personalitatea* autorului, *viziunea* lui, exprimă *individualitatea şi unicitatea* operei sale, constituind un *indiciu* cert al originalităţii.

3.1.2. Forma de exprimare a ideilor – criteriu esenţial al originalităţii unei opere ştiinţifice

Un criteriu *esenţial* al originalităţii operei unui autor fată de restul operelor existente este *forma de exprimare* sau *de expresie,* adică modul în care sunt formulate ideile. Caracterul *unic* al expresiei operei intelectuale originale poate fi dat de *modul de utilizare a cuvintelor*, de *organizare a ideilor,* de *gradul de erudiţie* etc., toate conferind originalitate unei opere. De altfel, lingviştii au relevat faptul că în frazele fiecăruia dintre vorbitorii unei limbi, deci ale fiecărui locutor, există *moduri de exprimare care îi sunt proprii*, ele ţinând de alegerea cuvintelor, de recursul la construcţii puţin frecvente etc. Există, aşadar, utilizări diverse pe care fiecare le dă cuvintelor şi *construcţii proprii fiecăruia*, care, pătrunse în operă îi conferă individualitate, unicitate, originalitate.

Aşadar, ceea ce este plasat sub protecţia legii este *forma* în care este prezentată ideea– ca expresie a personalităţii, culturii, inteligenţei, sensibilităţii şi creativităţii autorului.

Această viziune – conform căreia *originalitatea este dată de modul de exprimare a ideilor* – are numeroşi adepţi, *expresia* fiind larg protejată pe plan internaţional de legislaţia proprietăţii intelectuale. Aşa se explică de ce însuşirea *modului de exprimare a ideilor* prin preluarea *ad litteram* sau cu *mici modificări* a textului unei lucrări deja publicate este incriminată ca furt intelectual şi aspru sancţionată de Legea privind dreptul de autor.

Aşadar, cum remarcă şi Nicolae Manolescu (2009:1), „plagiatul n-are treabă cu ideile, ci cu cuvintele. De aceea compilaţia e greu de probat. A plagia înseamnă în fond a transcrie cuvânt cu cuvânt sau aproape".

3.1.3. Alte indicii al originalităţii, valorii şi utilităţii unei opere ştiinţifice

Deşi, aşa cum am arătat, valoarea ştiinţifică a unei opere nu este un criteriu operant din punctul de vedere al dreptului de autor, se cuvine adăugat că ecoul larg al unei lucrări ştiinţifice în rândul specialiştilor şi al destinatarilor ei constituie un indiciu al originalităţii, valorii şi utilităţii ei, originalitatea unei opere fiind dată şi de autenticitatea ei, care este determinată de inexistenţa anterioară a unei creaţii intelectuale identice.

Astfel, aprecierile elogioase şi numărul citărilor unei lucrări ştiinţifice în cărţi de specialitate, articole ştiinţifice, includerile ei în bibliografiile unor cărţi de specialitate, studii, articole, teze de doctorat, ca şi în bibliografiile programelor unor cursuri de specialitate probează recunoaşterea de către specialişti a originalităţii, valorii şi utilităţii ei. Un alt indiciu al originalităţii unei cărţi este, conform unor viziuni juridice din anumite ţări, succesul ei editorial. În Marea Britanie, de exemplu, probabilitatea ca o lucrare să intereseze potenţiali cumpărători constituie un criteriu al originalităţii.

BDD-A25182 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:35 UTC)

În plus, o dovadă a valorii şi utilităţii unei cărţi este republicarea ei în noi ediţii, în situaţia în care lucrarea în cauză, deşi publicată într-un tiraj relativ mare, a continuat să fie cerută de cititori după epuizarea primei ediţii. De altfel, este binecunoscut faptul că reeditarea unei cărţi, la cererea editorului, este dovada sigură a succesului ei editorial.

Rezultă că originalitatea unei opere se stabileşte atât prin analiza îndeplinirii a multiple criterii, cât şi prin raportarea la operele existente în domeniul ei de apartenenţă.

4. Noţiunea de noutate în stabilirea originalităţii

În materia dreptului de autor, *originalitatea* nu se confundă cu noutatea. În timp ce „originalitatea este un criteriu subiectiv, noutatea este un criteriu obiectiv… Lipsa de noutate nu lipseşte opera de originalitate", originalitatea unei opere fiind dată de „execuţia personală care relevă personalitatea" autorului, cum remarcă Viorel Roş (2001: 84).

Aşadar, originalitatea şi noutatea nu se suprapun, o operă putând fi originală chiar dacă nu este nouă. În acest sens, „jurisprudenţa a admis că originalitatea nu înseamnă noutate; o operă poate fi originală chiar dacă se aseamănă mult cu alte opere, câtă vreme similaritatea este fortuită şi nu rezultatul copierii", arată Ciprian Raul Romiţan (2007b: 88). Opiniile de mai sus sunt întărite şi de cele ale reputatului profesor Lucian Mihai (iniţiatorul şi titularul cursului de *Dreptul proprietăţii intelectuale* de la Facultatea de Drept a Universităţii Bucureşti), care precizează: „Originalitatea nu trebuie sa fie confundată cu noutatea absolută. Există originalitate chiar dacă problema tratată nu este nouă; important este ca modul de tratare a aceleiaşi probleme să constituie o reflectare a personalităţii autorului" (2003:1).

Rezultă că noţiunea de noutate, esenţială, de exemplu, în cazul invenţiilor, este *inoperantă* în materia dreptului de autor.

5. Grade de originalitate în domeniul ştiinţific

Unii autori consideră că originalitatea unei creaţii intelectuale poate fi absolută sau relativă. Astfel, după Viorel Roş (2001: 84), „opera este *absolut originală* atunci când nu se află în raport de dependenţă cu o operă preexistentă. Opera este *relativ originală* (derivată) atunci când împrumută elemente dintr-o operă preexistentă". Arătând că legea priveşte criteriul originalităţii în ambele forme de manifestare (absolut şi relativ), acelaşi autor aprofundează respectiva distincţie, considerând, referitor la adaptări, că:

> Atunci când împrumutul priveşte doar ideile, opera realizată, purtând amprenta personalităţii autorului, poate fi absolut originală pentru că ideile nu sunt protejate şi pot fi reluate liber, fără nici o restricţie (art. 9 pct. a din Legea nr.8/1996). Atunci când opera realizată preia dintr-o operă preexistentă forma, planul, intriga, personajele etc., iar personalitatea autorului se manifestă, opera va fi relativ originală (Viorel Roş, 2001: 84-85).

Referindu-se la originalitate în general, Teodor Bodoaşcă afirmă despre caracterul absolut al originalităţii că „derivă din inexistenţa anterioară a unei creaţii intelectuale identice sau asemănătoare", socotind, totodată, că originalitatea relativă „este dată de transformarea creativă a unei opere preexistente sau din modul de alegere ori de dispunere a materialului

BDD-A25182 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:35 UTC)

dintr-o asemenea operă" (2012: 24).

Referitor la originalitatea unei opere *ştiinţifice*, putem afirma că, dacă, în anumite domenii – ca literatura şi arta – se poate concepe crearea unei opere de noutate şi originalitate absolută – să zicem, de exemplu, a unui roman care ar reda un război dus de extratereştri între ei – *în ştiinţă, în general, nu se poate pleca de la zero,* întrucât orice pas înainte este fondat pe *cunoaşterea constituită.* Există, totuşi, şi în ştiinţă, cazuri de originalitate foarte înaltă, unul dintre ele fiind teoria heliocentristă a universului.

Dar, deşi opera ştiinţifică împrumută idei, concepte, se sprijină pe demonstraţii, argumente, citate etc., acestea trebuie folosite doar ca o bază de plecare care lasă suficient spaţiu creaţiei originale şi manifestării personalităţii şi creativităţii autorului.

În ciuda îngrădirilor impuse de rigoarea limbajului, opera ştiinţifică poate avea un stil atrăgător şi expresiv, caracterizat prin acurateţe şi claritate, în care limbajul ştiinţific şi cel artistic pot interfera, ca expresie a culturii şi inteligenţei creative a autorului ei.

Concluzii

În concluzie, se poate remarca faptul că, pentru a fi originală, o operă trebuie să poarte amprenta personalităţii autorului, a viziunii lui personale, încorporate în alegerea materialului de construcţie, în stabilirea structurii lucrării, în modul de transpunere, de redare a ideilor – rod al culturii, inteligenţei, sensibilităţii şi potenţialului creativ ale autorului, toate acestea generând o formă de *expresie* cu caracter particular, care conferă operei unicitate.

Se poate reţine, de asemenea, că stabilirea originalităţii unei opere este esenţială în considerarea ei ca proprietate intelectuală exclusivă a unui autor şi, în consecinţă, în asigurarea protecţiei ei juridice. Altfel, opera rămâne neprotejată prin drept de autor în faţa unui eventual plagiat.

Totodată, se cuvine subliniat că prevederile legislative actuale privind dreptul proprietăţii intelectuale fac din plagiat o faptă de mare risc, susceptibilă de a fi pedepsită penal prin aplicarea Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe. În ciuda acestor rigori, plagiatul, cu toate consecinţele lui de largă nocivitate pe plan social şi moral rămâne, în mod paradoxal, în multe cazuri, o faptă subestimată de către plagiator. Aşa se face că, deşi este cea mai gravă încălcare a deontologiei cercetării ştiinţifice şi creaţiei intelectuale, plagiatul – facilitat enorm de noile tehnologii de informare şi comunicare – are o răspândire îngrijorător de largă, iar reacţia societăţii este slabă.

Bibliografie

Beaud, Michel. [1985] (1997). *L'art de la thèse. Comment préparer et rédiger une thèse de doctorat, un mémoire de D.E.A. ou de maîtrise ou tout autre travail universitaire.* Paris: La Découverte.

Bodoaşcă, Teodor. (2012). *Dreptul proprietăţii intelectuale.* Ediţia a II-a, revăzută. Bucureşti: Universul Juridic.

BDD-A25182 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:35 UTC)

Manolescu, Nicolae. (2009). „Despre plagiat". *Adevărul*, 22 iunie 2009. Articol disponibil *on line* la adresa: http://adevarul.ro/economie/stiri-economice/despre-plagiat-1_50b9fee27c42d5a663aead14/index.html
Maurel-Indart, Hélène (2012). « De l'emprunt servile à la réécriture créative ». *In* Guglielmi, Gilles J. et Geneviève Koubi (sous la dir. de). *Le plagiat de la recherche scientifique*. Paris : LGDJ-Lextenso éd. : 57-65.
Maurel-Indart, Hélène. [1999] (2011). *Du plagiat*. Paris : Gallimard, coll. "Folio Essais".
Mihai, Lucian. (2003). „Citarea constituie o obligaţie legală". Carmen Muşat**:** Interviu cu Lucian Mihai. *Observator Cultural*. Nr.190/2003. Articol *on line* disponibil la adresa: http://www.observatorcultural.ro/Citarea-constituie-o-obligatie-legala.-Interviu-cu-Lucian-MIHAI*articleID_9334-articlesdetails.html (consultat la 5.07.2015).
Moraru, Ion. *Ştiinţa şi filosofia creaţiei*. (1995). Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.
Romiţan, Ciprian Raul. (2007a). *Drepturile morale de autor*. Bucureşti: Universul Juridic.
Romiţan, Ciprian Raul. (2007b). „Condiţii cerute pentru protecţia operelor în cadrul dreptului de autor". *Revista de ştiinţe juridice* nr.1/2007. Articol disponibil *on line* la adresa: http://drept.ucv.ro/RSJ/images/articole/2007/RSJ1/A10RomitanCiprian.pdf: 86-92 (consultat la 20.07.2015).
Roş, Viorel. (2001). *Dreptul proprietăţii intelectuale*. Bucureşti: Editura Global Lex.
Rădulescu, Mihaela Şt. (2011). *Metodologia cercetării ştiinţifice. Elaborarea lucrărilor de licenţa, masterat, doctorat*. Ediţia a II-a revizuită şi adăugită. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, R. A.

Legislaţie

Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe.

BDD-A25182 © 2016 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:35 UTC)